

Ord med fordømmelsespotentiale

Af [Hans Degn](#) 15. februar 2010 • I kategorien [Ord](#) •

I [et tidligere indlæg](#) her i Sprog-museet har jeg antydnet, at ordet *sprogsyn* ligesom ordet *menneskesyn* har fordømmelsespotentiale. Betegnelsen opfandt jeg til lejligheden og den er vist selvforklarende.

Jeg overvejede derefter, om sammensatte ord, der ender på *syn*, i almindelighed har fordømmelsespotentiale. Jeg antog, at der midt i den opvarmede klimadebat kunne være nogen, der havde fundet på at sammensætte klima med *syn* for at have et nemt ord, som med positivt eller negativt fortegn kunne bruges til at karakterisere meningsfæller og modstandere med. Jeg googled e ordet klimasyn og fandt en enkelt forekomst. Efterfølgende har jeg kontrolleret mine antagelser ved en tilbundsående googling af de pågældende ord. I det følgende gør jeg rede for resultaterne.

Til dem, der ikke orker at læse videre, vil jeg blot sige, at det ser ud til, at jeg havde ret.

Menneskesyn

Skoleeksemplet er ordet menneskesyn. Det bruges hyppigt af politikere af alle afskygninger. Lad os se på, hvordan de bruger det. Vi googler ordet i de politiske partiers hjemmesider som beskrevet i "[Klickeér på alle hyldeér](#)". Nu nøjes vi ikke med at tælle forekomsterne. Vi printer alle svarlisterne ud. Hvert svar giver en sætningsstump, hvori ordet indgår. I de fleste tilfælde nok til at afgøre, om sætningen reflekterer positivt, negativt eller ingen af delene på den, hvis menneskesyn bliver omtalt. For ikke at komme for langt ud i fortolkninger, vil vi kun betragte de tilfælde, hvor ordet menneskesyn er ledsaget af et positivt eller negativt ladet tillægsord som forkvaklet, ulækkert, demokratisk, humant o.s.v..

Her kan vi komme ud for, at et tillægsord kan have positiv eller negativ vægt afhængig af hvem, der bruger det. Hvis en socialdemokrat siger "socialdemokratisk menneskesyn" så er det ment positivt. Hvis en konservativ siger det, så er det ment negativt. En ekstra finurlighed er, at "liberalt" er et positivt tillægsord for både Venstre og Radikale, men deres for mig ukendte definitioner på "liberalt menneskesyn" er nok forskellige. Endelig er der tilfælde, som ikke lader sig placere. For eksempel siger Britta Schall Holberg et sted "... ville jeg have fået at vide, at jeg var asocial og havde et forfærdeligt menneskesyn." Det står i Venstres hjemmeside, men udtrykket "forfærdeligt menneskesyn" kan ikke lægges Venstre til last. På samme måde siger Pia Kjærsgaard "Hvor ofte har mange af os ikke fået at vide, at vi har det forkerte menneskesyn." Det kan ikke tælles med i opgørelsen af Dansk Folkepartis negative brug af ordet menneskesyn.

Under hensyntagen til nogle få undtagelser og afvigelser af denne art, når vi til det resultat, der er vist i den følgende tabel over forekomsterne af ordet menneskesyn i de politiske partiers hjemmesider. I anden række er anført antal forekomster i hvert partis hjemmeside. I tredje og fjerde række er angivet antal forekomster af negativt og positivt ladede tillægsord til menneskesyn, og i femte række er angivet forholdet mellem negative og positive tillægsord. Man kan gætte, at forholdet mellem negativ og positiv tendens er noget lignende i de sætninger, hvor menneskesyn er brugt uden tillægsord. Endelig viser sjette række antallet af negative tillægsord som procent af det totale antal forekomster af menneskesyn.

	Radikale	Venstre	SocDem	Kons	SF	DF	Enhedsl.
Total	73	55	93	51	45	26	35
Negative	6	0	16	6	7	6	13
Positive	10	34	17	8	10	2	2
Kvotient	0.60	0	0.94	0.75	0.70	3.00	6.50
% Negative	8.2	0	17.2	11.8	15.6	23.0	37.1

Vi ser straks, at Venstre adskiller sig markant fra de andre partier ved slet ikke at bruge negativt ladede tillægsord til ordet menneskesyn. I den anden ende af skalaen ligger Enhedslisten, der fortrinsvis bruger negativt ladede tillægsord. Når politikerne bruger positive tillægsord, er det for at fremhæve deres eget menneskesyn. Det er harmløst. Når de bruger negative tillægsord, er det for at nedgøre, fordømme eller diabolisere andre.

Hvis nogen synes, at diabolisering er et for stærkt udtryk, skal de læse følgende passage i landsformand Søren Balds tale på de Radikales landsmøde i 2009.

Fra 2001 har regeringens holdning til flygtninge og asylansøgere været styret af Dansk Folkepartis forkvaklede menneskesyn. I Dostojevskijs roman "Brødrene Karamasov" lader forfatteren djævelen sige: "Jeg glæder mig til det 20. århundrede. Når jeg har udryddet medfølelsen, så har jeg vundet". I dagens Danmark fører djævelen klart på point. Uhyggeligt og umenneskeligt.

Selvom Dansk Folkepartis politikere har været skydeskive for mange gruelige menneskesynssalver, så har de ingen berøringsangst overfor udtrykket. De bruger det selv, når de skal fordømme indvandrere. Således skriver de i et afsnit, der hedder "Udlændinge-, asyl- og integrationspolitik.":

Mange af disse 'gamle' indvandrere savner helt elementære kundskaber og er – selv i deres eget land – hæmmet af et forældet menneskesyn og mangel på tolerance over for anderledes tænkende.

Seneste sprognyheder

6/3	Dansklærere: Tosprogede børn bliver sprogligt forsømt www.bt.dk
28/2	Flere og flere ordblinde fårter på universitetet - Magisterbladet magisterbladet.dk
22/2	Keeper eller målmand — hvilket ord er bedst? Dansk Sprognævn dsn.dk
17/12	Snebajer og nytårsskrald: Juleord kan slås op i netordbog - Jubii www.jubii.dk
24/11	Meet the Last Speaker of a Dying Language video.nationalgeographic.com

30/6	Irish-language theatre: underground but still alive www.irishtimes.com
29/6	Celebrating two years of language renewal - Princeton Similkameen Spotlight www.similkameenspotlight.com
28/6	Linguistics Breakthrough Heralds Machine Translation for Thousands of Rare Languages - MIT Technology Review www.technologyreview.com

FLERE NYHEDER >>>

Verdens sprog på Sprog-museet.dk [på et større kort](#)

Mere i kategorien 'Ord'

- Behövs ett nytt pronomen?
- Ordbog over det danske Sprog
- Coole Songs Downloaden – om engelsk påvirkning af dansk og tysk Sociologisk leksikon

Nye kommentarer

- Ruben Schachtenhaufen til Er det forkert at splitte sammensatte ord?
- Niels Larsen-Ledet til Er det forkert at splitte sammensatte ord?
- william fich til Jødiske efternavne
- Jens Michael Kofod-Hansen til Nytårsfortsæt
- Jens Michael Kofod-Hansen til Nytårsfortsæt
- Herluf Hansen til Ded borrijnholmska måled
- Arturo til Hebraisk: Et genoplivet sprog eller et nyt sprog?
- Yunus til Two Turkish Loanwords in Swedish
- Sonstige til Den Danske Ordbog på nettet
- Mads Haupt til Er det forkert at splitte sammensatte ord?

Artikler om

Når man sammenligner de to citater, får man indtryk af, at Dansk Folkeparti ikke er helt så dygtige til at udnytte menneskesyns fordømmelsespotentialie som de Radikale.

Lad os også se eksempler på de andre partiers brug af menneskesyn i fordømmelsesøjemed.

Enhedslisten:

Det er et usympatisk og grundlæggende ulækkert menneskesyn, der her kommer til udtryk.

SF:

Denne udtalelse vidner om mangelfuld menneskelig indsigt og empati og er et tydeligt symbol på højrefløjens individualistiske menneskesyn: at enhver er sin egen lykkes smed – og du må klare dig selv, for du er selv skyld i din ulykke.

Konservative:

Det er her, vores ideologiske tro adskiller sig afgørende fra den socialdemokratiske tro – fra det socialdemokratiske menneskesyn, som er funderet i socialismen. Den ideologi er noget bras!

Socialdemokraterne:

Håber vi kan få væltet den usympatiske regering med deres usympatiske menneskesyn.

Venstre:

Når Venstre bruger ordet menneskesyn, siger de næsten altid "liberalt menneskesyn". Der er i denne undersøgelse ikke fundet eksempler på, at Venstre har fordømt andres menneskesyn. Forklar det, hvem der kan. De kan da ikke være for dumme til at have opdaget muligheden, eller kan det have noget med deres eget liberale menneskesyn at gøre?

Med Venstre som en uforklarlig undtagelse viser undersøgelsen, at alle politiske partier bruger ordet menneskesyn til at nedgøre, fordømme eller diabolisere andre.

Sprogsyn

Ordet sprogsyn forekommer stort set ikke i de politiske partiers hjemmesider, og det er meget sparsomt brugt i aviserne. Til gengæld finder vi med Google uden site specifikation et stort antal tekster med sprogteoretiske og didaktiske overvejelser, hvor sprogsyn er et nøgleord. Sprogsyn bliver i disse tekster forsynet med mange komplicerede tillægsord, der ofte modstilles hinanden parvis. Her er nogle eksempler:

- Statisk *versus* dynamisk
- Formelt *versus* funktionelt
- Reduktionistisk *versus* holistisk
- Strukturelt *versus* interaktionelt
- Nationalromantisk *versus* pragmatisk

Der er åbenbar tale om antiteser, der deler mennesker op i to hold, de der har det rigtige sprogsyn, og de der har det forkerte. Hvis ens sprogsyn er statisk, formelt, reduktionistisk, strukturelt eller nationalromantisk, er man nok på det forkerte hold. Den fortolkning kan utvivlsomt modsiges, og jeg skal ikke gå videre ad det spor. I stedet vil jeg *søge* efter direkte udsagn, hvor sprogsyn bliver brugt i verbale angreb. De er ikke hyppige, men de findes:

Fejlen ved Søren Krarups sprogsyn er, at han betragter sit eget mellemskoledansk som en facitliste, der i al fremtid kan være målestok for det sande danske sprog. (Milos Vendettas i Politiken.)

Jeg kunne skrive meget om det naive sprogsyn og den sproglige intolerance der ligger bag en sådan udtalelse. (Pia Quist i Universitetsavisen om udtalelse af Louise Frevert.)

Alttså med samme gammeldags omslag, tegninger og – ikke mindst – samme håbløst uinspirerede oversættelser, der er gennemsyret af et »dannet« sprogsyn og talemåder, ingen længere bruger. (Anmeldelse af nyudgave af Astrid Lindgren i Berlingske Tidende.)

Disse og især det følgende citat viser, at ordet sprogsyn kan bruges, og bliver brugt, til at skelne de gode med det rigtige sprogsyn fra de onde med det forkerte:

Dette uddannelsesforløb bør vægte brug af tolke, kulturmødet, forældresamarbejde og implementering af "Det gode sprogsyn". (Projektbeskrivelse, Kalundborg Kommune.)

Desværre indeholder Kalundborg Kommunes hjemmeside ingen oplysninger om, hvad "Det gode sprogsyn" er, og udtrykket forekommer ingen andre steder. Må vi bede Kalundborg Kommune om at rykke ud med sin opskrift på det gode sprogsyn. Prøv at sende det til Sproguseet.

Klimasyn

Ordet klimasyn har to betydninger, en der handler om syn af bygningsisolation, den ser vi bort fra, og en der handler om syn på klimaet. Ordet er brugt i sidstnævnte betydning en enkelt gang i en overskrift i det norske Teknisk Ukeblad:

Mistet jobben på grunn av klimasyn.

Det drejer sig om en engelsk ingeniør, der er blevet fyret på grund af sin tro på menneskeskabt klimaforandring. Hans advokat mener, at fyringen er i strid med den engelske lov om religion og tro.

Det er formentligt kun et spørgsmål om tid, før klimasyn vil dukke op i danske tekster og blive brugt til at udskille dem med den forkerte tro.

aktuelle sprog Alfabeter Anmeldelser arabisk

Biblen bogstaver børn Danmark Dansk Dialekter

engelsk esperanto Formidling fransk identitet

konsonanter Medier modersmål Musik Navne norsk Ord

ordbøger ordforråd oversættelse Plansprog religion

romanske sprog russisk Sjøv skriftsprog sprogdød Sproggeografi

sprogkort Sprogpolitik sprogteknologi

svensk truede sprog tv tyrkisk tysk Udtale

Underholdning video vokaler

Arkiv	Resources
januar 2015	Ethnologue: Languages of the World
december 2014	Forvo – All the Words in the World. Pronounced.
november 2014	LL-Map: Language and Location
maj 2014	Minority Rights Group
marts 2014	Omniglot. Writing Systems and Languages of the World
februar 2014	UNESCO Atlas of the World's Languages in Danger
oktober 2013	World Atlas of Linguistic Structures (WALS)
august 2013	
marts 2013	
januar 2013	
december 2012	
november 2012	
oktober 2012	
september 2012	Bogstavlyd
juli 2012	Dansk sprognavn
juni 2012	Den danske ordbog
maj 2012	Dialekt.dk
april 2012	dk.kultur.sprog
marts 2012	Korpus.dk
februar 2012	Nye ord i dansk på nettet (NOID)
januar 2012	Ordbog over det danske sprog
december 2011	Ordnet. Dansk sprog i ordbøger og korpus
november 2011	Sproget.dk
oktober 2011	Svenska Akademien
september 2011	Θ (Schwa.dk)
august 2011	
juli 2011	
juni 2011	
maj 2011	
april 2011	
marts 2011	
februar 2011	
januar 2011	
december 2010	
november 2010	
oktober 2010	
september 2010	
juni 2010	
maj 2010	
april 2010	
marts 2010	
februar 2010	
januar 2010	
december 2009	
november 2009	
oktober 2009	
september 2009	
august 2009	
juli 2009	
juni 2009	

maj 2009

april 2009

marts 2009

Generalisering

Hvis man mangler et passende ord til at fordømme en anden med, kan man bare konstruere et sammensat ord, der ender på syn. Hvis man for eksempel vil fordømme et menneske, som har en forkert mening om abc, skal man blot henkaste nogle bemærkninger om hans abcsyn. Så vil alle forstå, at der er noget alvorligt galt med ham. Ord, der ender på syn, har fordømmelsespotentialer. De kan skille de gode, der har det rigtige abcsyn fra de onde, der har det forkerte.

Hans Degn, *cand. scient*
Biokemiker

Læs også:

1. [Statistik og journalistik](#) Udsnit af Randi Isagers artikel på dr.dk, 4. jan Den 4. januar 2010 vågnede jeg op om morgenen og var sprogforsker. Det kunne jeg læse i aviserne, at jeg var,...
2. [Klichéer på alle hylder](#) I kvantitativ lingvistik analyserer man tekster ved at optælle, hvor hyppigt udvalgte ord og vendinger forekommer. Af de indsamlede tal forsøger man så at drage konklusioner ved brug af mere...
3. [Hvorfor der ikke findes klicheer](#) Klicheen som sprogpsykologisk fænomen (Foto: Charlotte Marie Bisgaard Nielsen) Hans Degns indlæg om politiske klicheer fik mig til at gentænke klicheen som sprogpsykologisk fænomen. Artiklen er en fristil om klicheer...
4. [Når sprog skal vurderes: Analytiske perspektiver på sprogtest](#) (Foto: www.sprogvurdering.dk) Sprogtests som sociale teknologier Det er et karakteristisk træk ved udviklingen inden for skole- og daginstitutionsområdet, at sprogtest er kommet til at spille en mere fremtrædende rolle i...

Tagget med: antiteser, asylpolitik, Berlingske Tidende, dannelse, Dansk Folkeparti, didaktik, Djævelen, Dostojevski, Enhedslisten, fordom, fordømmelse, Google, hjemmesider, højrefløjen, ideologi, individualisme, integrationspolitik, kliché, klimasyn, konservativ, Konservative Folkeparti, korpus, liberal, meningsfælle, menneskesyn, negativ, Ord, partier, Pia Kjærsgaard, Pia Quist, Politiken, politiker, politiske partier, positiv, Radikale Venstre, Socialdemokraterne, socialisme, Socialistisk Folkeparti, sprogsyn, sprogteori, statistik, Søren Krarup, tillægsord, tolerance, tro, Udlændingepolitik, Venstre

Skriv en kommentar

Navn (kræves)

E-mail (kræves)

Hjemmeside

Send mig en e-mail når der kommer flere kommentarer.